

Warszawa, dnia 9 stycznia 2013 r.

KANCELARIA SENATU
BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ
DZIAŁ PETYCJI I KORESPONDENCJI

BKS/DPK-134/27609/13 EK

Nr: 27609	Data wpływu 12 listopada 2012 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 3 stycznia 2013 r.

**KOMBATANCI ORAZ NIEKTÓRE OSOBY BĘDĄCE
OFIARAMI REPRESJI WOJENNYCH I OKRESU
POWOJENNEGO**

TEMAT

**POSZERZENIE DEFINICJI DZIAŁALNOŚCI RÓWNORZĘDNEJ
Z DZIAŁALNOŚCIĄ KOMBATANCKĄ O UCZESTNIKÓW
TAJNEJ ORGANIZACJI NAUCZYCIELSKIEJ**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Jerzy K. z Białegostoku.

PRZEDMIOT PETYCJI:

W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach i niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego poszerzyć zakres definicji działalności równorzędnej z kombatanką „o studentów i uczniów Tajnej Organizacji Nauczycielskiej”.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Zdaniem autora petycji – ustawa kombatanka pomija grupy studentów i uczniów Tajnej Organizacji Nauczycielskiej (autor w petycji posługuje się nazwą „Tajna Organizacja Nauczania” - T.O.N.). Od powstania ustawy, do grupy kombatantów zaliczeni zostali nauczyciele T.O.N. Pominęto zaś dużą grupę konspiracyjną młodzieży – dojrzałej nie tylko fizycznie, ale w olbrzymiej większości również politycznie, kwalifikującą się do uzyskania tytułu kombatanta. Autor petycji zauważa, że wszyscy członkowie T.O.N., a więc nauczyciele, studenci i uczniowie podlegali jednakowej odpowiedzialności karnej.

Autor petycji podkreśla, że odpowiedzialność karna grożąca wszystkim byłym członkom T.O.N. jest faktem, z którym prawo wiąże określone uprawnienia, a te z kolei znalazły swe odzwierciedlenie w ustawie jedynie w stosunku do nauczycieli. Takie postępowanie ustawodawcy prowadzi zdaniem autora petycji do naruszenia zasady równości wszystkich wobec prawa, tj. postanowień art. 32 Konstytucji.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2012 r. Nr 400) wprowadza pojęcie kombatanta, działalności kombatanckiej i działalności uznawanej za równorzędną z kombatanką. Określa krąg osób, które mogą skorzystać z dobrodziejstw tej ustawy, gdy dotknęły ich represje okresu wojennego i powojennego.

W art. 2 pkt 3 ustawy za działalność równorzędną z działalnością kombatanką uznaje się prowadzenie w okresie wojny 1939-1945 zorganizowanego i profesjonalnego tajnego nauczania dzieci i młodzieży.

PRACE LEGISLACYJNE

W VI kadencji Sejmu wpłynęły następujące projekty ustaw:

Prezydencki projekt ustawy o Korpusie Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej (druk 1367 z 6 listopada 2008 r.) dotyczył uhonorowania i otoczenia opieką osób najbardziej zasłużonych dla Rzeczypospolitej Polskiej; utworzenia Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej. Po skierowaniu go do

pierwszego czytania w Komisjach Obrony Narodowej oraz Polityki Społecznej i Rodziny w dniu 18 czerwca 2011 r. odbyło się publiczne wysłuchanie projektu. Z zakończeniem VI kadencji Sejmu, projekt został objęty dyskontynuacją prac legislacyjnych.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (druk nr 813 z 29 maja 2008 r.) - przewidywał możliwość ubiegania się kombatantów i niektórych osób będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego oraz ich prawnych spadkobierców o zadośćuczynienie za doznane krzywdy (uprawnienie to dotyczyć miało obywateli polskich, którzy ucierpieli w wyniku zbrodni popełnionych przez podziemne oddziały zbrojne po zakończeniu II wojny światowej). Projekt 23 lipca 2008 r. skierowano do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Pierwsze czytanie odbyło się 3 grudnia 2008 r. Z zakończeniem VI kadencji Sejmu, projekt został objęty dyskontynuacją prac legislacyjnych.

Poselski projekt ustawy o uprawnieniach kombatantów, uczestników walki cywilnej lat 1914–1945, działaczy opozycji wobec dyktatury komunistycznej oraz niektórych ofiar represji systemów totalitarnych (druk nr 818 z 7 lutego 2008 r.). Dotyczył określenia zasad przyznawania uprawnień pracowniczych, uprawnień emerytalnych i pomocy socjalnej oraz innych uprawnień kombatantom oraz uczestnikom walki cywilnej lat 1914–1945, działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej oraz ofiarom represji systemów totalitarnych. W dniu 5 lipca 2008 r. skierowano go do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, gdzie pierwsze czytanie odbyło się 3 grudnia 2008 r. Z zakończeniem VI kadencji Sejmu, projekt został objęty dyskontynuacją prac legislacyjnych.

Żaden z wymienionych projektów nie był związany z postulatem petycji.

W obecnej VII kadencji nie zostały skierowane do łaski marszałkowskiej projekty ustaw dotyczące problematyki petycji.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Sprawa dotycząca przyznania uprawnień kombatanckich, określonych w ustawie, a dotyczących działalności kombatanckiej w zakresie prowadzenia zorganizowanego i profesjonalnego tajnego nauczania dzieci i młodzieży, była przedmiotem postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym. **NSA wyrokiem z dnia 18 czerwca 1999 r. w sprawie V SA 2149/98** jednoznacznie wypowiedział się w zakresie przyznania uprawnień kombatanckich uczniom i studentom T.O.N. Wyrok NSA stanowi, że „położenie przez ustawodawcę akcentu na profesjonalny charakter tajnego nauczania oznacza zdaniem Sądu, że omawiany przepis ma zastosowanie do osób, które posiadały kwalifikacje zawodowe nauczyciela, gdyż tylko takie osoby mogły w sposób profesjonalny prowadzić tajne nauczanie dzieci i młodzieży”. Ponadto w uzasadnieniu wyroku Sąd podniósł, że „za działalność

równorzędną z działalnością kombatancką uznaje się prowadzenie w okresie wojny 1939–1945 zorganizowanego i profesjonalnego tajnego nauczania dzieci i młodzieży. Użycie przez ustawodawcę spójnika „i” między wyrazami „zorganizowanego” oraz „profesjonalnego” wskazuje, że warunkiem uznania tajnego nauczania dzieci i młodzieży w okresie wojny 1939–1945 za działalność równorzędną z działalnością kombatancką jest łączne spełnienie obydwu przesłanek określonych w tym przepisie”.

INFORMACJE DODATKOWE:

Status kombatanta nadawany jest na podstawie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego. Zgodnie z art. 1 ustawy kombatantami są osoby, które brały udział w wojnach, działaniach zbrojnych i powstaniach narodowych, wchodząc w skład formacji wojskowych lub organizacji walczących o suwerenność i niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej.

Za działalność kombatancką uznaje się m. in.:

- pełnienie służby wojskowej w Wojsku Polskim lub w polskich formacjach wojskowych przy armiach sojuszniczych w działaniach wojennych prowadzonych na wszystkich frontach przez Państwo Polskie,
- pełnienie służby w polskich podziemnych formacjach i organizacjach, w tym w działających oddziałach partyzanckich w okresie wojny 1939–1945,
- pełnienie służby wojskowej w armiach sojuszniczych, a także w sojuszniczych organizacjach ruchu oporu w okresie wojny 1939–1945, z wyjątkiem formacji Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych ZSRR (NKWD) oraz innych specjalnych formacji, które prowadziły działalność przeciwko ludności polskiej,
- uczestniczenie w walkach Wojska Polskiego oraz zmilitaryzowanych służbach państwowych z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz grupami Wehrwolfu,
- uczestniczenie w tzw. Niszczycielskich Batalionach („Istriebitielnych Batalionach”) na ziemiach polskich w byłym woj.: lwowskim, stanisławowskim, tarnopolskim i wołyńskim w obronie ludności polskiej przed ukraińskimi nacjonalistami, w latach 1944–1945.

Ponadto za działalność równorzędną z działalnością kombatancką uznaje się:

- pełnienie funkcji cywilnych we władzach powstań narodowych oraz w administracji podziemnego Państwa Polskiego w okresie wojny 1939–1945, a także w podziemnych niepodległościowych organizacjach cywilnych w latach 1945–1956,
- udział w okresie do 31 grudnia 1945 r. w walkach o zachowanie suwerenności i niepodległości Państwa Polskiego w zmilitaryzowanych służbach państwowych,
- prowadzenie w okresie wojny 1939–1945 zorganizowanego i profesjonalnego tajnego nauczania dzieci i młodzieży.

- dawanie schronienia osobom narodowości żydowskiej lub innym osobom, za których ukrywanie w latach 1939–1945, ze względu na ich narodowość lub działalność na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej - groziła kara śmierci,
- zaokrętownie marynarzy polskich jako członków załogi na statku bandery własnej lub bandery koalicyjnej, przeznaczonym do działań wojennych w okresie wojny 1939–1945.

Przepisy omawianej ustawy stosuje się również do osób, które podlegały represjom wojennym i okresu powojennego, a także do osób, które jako dzieci zostały odebrane rodzicom w celu poddania eksterminacji lub w celu przymusowego wynarodowienia.

Ustawa kombatanka została uchwalona w 1991 roku. W okresie 20 lat jej obowiązywania, w zakresie definicji kombatanta, działalności kombatanckiej, działalności równorzędnej z działalnością kombatanką, dokonano czterokrotnych uzupełnień tekstu pierwotnego, rozszerzających krąg osób uznawanych za kombatantów oraz osoby będące ofiarami represji wojennych i okresu powojennego.

REKOMENDACJE BIURA:

Przyjęcie niniejszej petycji byłoby potwierdzeniem - szanowanej przez Państwo Polskie - zasady honorowania i zadośćuczynienia wszystkim tym grupom obywateli, które doznały represji w okresie wojny i powojnia.

Rozszerzenie definicji kombatanta niosłoby dla zainteresowanych przede wszystkim ważny przekaz symboliczno-honorowy, choć nie bez znaczenia byłaby też możliwość uzyskania świadczeń o charakterze materialnym.

Jednakże ze względu na działalność Tajnej Organizacji Nauczycielskiej, która przebiegała zarówno w formie zorganizowanej jak i niezorganizowanej, wprowadzenie zmian w ustawie prowadzić mogłoby do trudności w określeniu kręgu osób objętych tą normą prawną. O ile status nauczyciela nie budzi wątpliwości, to status ucznia/studenta jest trudny do określenia ze względu na charakter działalności T.O.N. oraz sytuacją systemu oświaty w okresie wojny.

Biuro pozostawia decyzję odnośnie podjęcia prac nad petycją do uznania Komisji.

OPRACOWAŁA

Eliza Kraj

DYREKTOR

Anna Pomianowska-Bąk